

ԳԱՅՐԵՆԻՔ

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՒ ԲԱՂԱՒԱԿԱՆ

ՀԱՅՐԵՆԻՔ կը հրատարակուի ամեն Շաբաթ օր : — Բաժանորդագրութեան պայմանն են Պոլսոյ եւ Գաւառաց համար
բոլորատարութեան ծախսը միասին 50 դրշ. — Վեցամսեայն մէկ հաւորդ Օսմ. ոսկի . — Ձեռքէ կը ծախուի 40 փարայի :
— Ո եւ է գիր եւ նամակ պէտք է ուղղել առ Տէր-Խմբագիր Մ. Յ. ՄԵԼԻՔԵԱՆ, Մ. Սարրեան տաղարանը, Մերնան չարք
շու Ռիշաֆի Էֆէնտի խան քիւ 20 :

Ա Զ Դ

Մեր Գաւառաբնակ այն մեծարոյ բաժանորդը
որք իւրեանց բաժանորդագինն ցարդ վճարած
չեն, կը հրաւիրուին ժամ առաջ իրենց պարտքն
վճարել եւ հաշիւնին ամբողջագէտ մարբել մինչեւ
յառաջիկայ տարեգլուխ :

ՆԱՄԱԿԱՆԻ

Խե .

. . . Բարեկամ ,

Ժամանակէ մ'ի վեր ուշադրութեամբ կը դի-
տեմ Ազգային Ժողովոյ մէջ տեղի ունեցած դար-
ձուածքները, եւ կը խորհիմ թէ կամ մենք բոլո-
րովին ուժացեալ եմք Սահմանադրութենէն եւ հը-
րաժարեալ՝ նորա բարիքներէն, եւ կամ Սահմա-
նադրութիւնն այլ եւս դադրած է օգտակար լի-
նելէ մեզ . Այս խորհրդածութիւնն ընել կուտայ
ինձ Ազգային Ժողովոյ վեցամսեայ ամբութիւնն ու
անդործութիւնը . 1889-90ի չըջանն սկսած է վեց
ամսէ ի վեր եւ այս միջոցին 8-10 նիստեր տեղի
ունեցած, սակայն այդ ամսն նիստերուն հաղիւ

35-40 երեսփոխանք ներկայ գտնուած են, անպէս
որ Օրակարգին մէջ գտնուած խնդիրք մնացին
միշտ անլոյծ, մինչեւ իսկ խնդիրներ կան որոց վրայ
տակաւին ընաւ չը խօսուեցաւ . Այս վիճակը կըր-
նայ Ժողովրդեան գանդատանաց եւ տրտունջներու
տեղի տալ եւ ի կորուստ մասնակ ազգային գե-
րադոյն Ժողովի մը բարձրութիւնն ու վեհութիւ-
նը . Գիտե՞՞ք բարեկամ, թէ ի՞նչ է պատճառն այս
անդործութեան . — Խուժք մը երեսփոխանաց ան-
տարբերութիւնն իրենց բարձր պաշտօնի գործա-
դրութեան մասին, ռեբիէ յառաջ կուգայ այն Մեծ
խնդիրը որ ի հաստատութենէ Ազգ. Սահմանա-
դրութեան միշտ զբաղեցուցած է այս Ժողովը եւ
արդեւք եղած նորա աշխատութեանց, այս խնդ-
րին է մեծամասնութեան խնդիրը որ Դամոկլէսի
սուրի նման կախուած է Ժողովարանին մէջ եւ զոր
իրը ռուսէ մէջ կը նետեն միշտ երբ հարկը պա-
հանջէ :

Այսպէս ներքին կանոնադրութեան ծրագիրը
որ Ժողովոյ գոյութեան ողին եւ աշխատութեանց
կանոնաւորութեան ու արդիւնաւորութեան դրը-
դիչ մեքենան է, Օրակարգին դուրսը կը գտնուի
մի քանի ամսէ ի վեր առանց վերջնական լուծում
մը ստանալու . Ելմացոյցի խնդիրը որ Ազգին հո-
գին է, ըստ որում դրամի խնդիր է, կսպասէ
Ազգային Ժողովոյ վաւերացման, թէեւ ամսօք ա-
ռաջ գործադրութեան դրուած է . Այս վիճակը
պէտք է դարմանել . Բարեբաղդաբար վերջին նըս-

տին մէջ բացակայութեանց ի դարման որոշուեր է վերջին կոչում մ'ընել այն երեսփոխանաց որք իրենց բացակայութեամբ կը փայլին ցարդ, պայմանաւ որ եթէ անձամբ չը համապատասխանեն, հրաժարեալ համարուին և անոնց տեղ նորոգընտրութեան հրահանգ տրուի։ Այս որոշում չէ հակառակ Սահմանադրութեան։ Ըստ որում երեք անգամէ աւելի բացակայ եղող ժողովականաց համար այս տեսակ տրամադրութիւն մը կայ անոր մէջ։ Իսկ գալով այն տնօրէնութեան զոր Ազգ. Ժողովը ըրած է իւր վերջին նստին մէջ, գործադրելու համար բարեխիշատակ Ռուսինեանի կանոնադրութեան այն մասերը որք չեն հակառակիր Սահմանադրութեան, գոհացուցիչ տնօրէնութիւն մ'է, թէև վերջին կանոնադրի ծրագիրը շուրջ նետել է։ Ըստ որում խումբ մը երեսփոխանք արդէն կահաբեկէին նոյն ծրագրէն, վախճալով որ նոյն ծրագրին ընդունելութեամբ մի' գուցէ երեսփոխանական ազատութիւնն սեղմուի և աշխատութեանց ու գործառնութեանց չափն ու սահմանը պրկուի։

Միւս կողմէ ուրախայն է տեսնել որ Ազգային Ժողովը սկսած է նոր զուրկ մը տալ կաթողիկոսական խնդրոյն, նախ՝ համար և տեղեկագիր պահանջելով խորհրդարանական Յանձնաժողովէն որ գրեթէ 4 տարիէ ի վեր կազմուած է և որ անշուշտ պատրաստած է իւր աշխատութեանց ու բանակցութեանց արդիւնքը նշանակող մի տեղեկագիր։ Եւ արդարեւ Յանձնաժողովէն ոչ այլ ինչ կը պատուի բայց միայն Ազգային Ժողովոյ հաղորդել ինչ բանակցութիւն որ ունեցած է Ամենայն Հայոց Հայրապետի ընտրութեան մասին արդի Գահալին հետ, և ինչ սխնոց որ կը մտածէ Հայրապետի ընտրութիւնը Ազգի և Եկեղեցւոյ իրաւանց համաձայն կատարելու համար։ Այսպիսի տեղեկագիր մը դժուարին չէր պատրաստել, և ես կը լսեմ թէ սոյն տեղեկագիրը անգամ մը պատրաստուեր է խմբագրութեամբ Գեր. Նար-Պէյ Սրբազանի։ սակայն յետոյ չգիտեմ ինչպէս կորսուեր է սոյն տեղեկագիրը, և խեղճ Յանձնաժողովը պարտաւորեալ է այժմ նոր մը պատրաստելու։ Յանձնաժողովոց անգամոց մէջ անհամաձայնութիւն չկայ, ամենքն ալ կը փափաքին այնպիսի առաջարկ մը կամ եղանակ մը ներկայել ժողովին որ թէ գործնական լինի և թէ՛ ապահովէ Ազգի և Եկեղեցւոյ շահն և իրաւունքը։ Եւ այսպիսի եղանակ մ'ալ կարծեմ գտած է Յանձնաժողովը, քանի որ ընդհանուր կարծիք կայ թէ Պալատէնիայի քանտիտաի դրութիւնը գէթ այժմ ջնջել չըսեմ անկարելի, դոնէ ամենամեծ դժուարութեանց կարօտ է։ Ինչ որ է, յուսանք որ Յանձնաժողովոյ տեղեկագիրը յաջորդ նստին ներկայ լինի Ազգ. Ժողովոյ սեղա-

նին վրայ և Յանձնաժողովն որոյ անդամք վստահելի են ըստ իս, զերծանի կարգ մը դիտողութիւններէ և քննադատութիւններէ որք յօդուտ Եկեղեցւոյ և ի շահ Ազգին և եթէ կը լինին և զորս մեղադրելու հարկ և տեղի չկայ, քանի որ Յանձնաժողովը, չեմ կրնար ըսել նպատակաւ, այլ անտարբերութեամբ ցարդ չկատարեց իւր պաշտօն և չը տուաւ իւր համար որ խորհրդարանական Յանձնաժողովի մը անխուսափելի պարտականութիւնն է։

ՍՈՒՐ

3 Նոյմ. 1889

Մ Ա Ն Կ Ա Վ Ա Ր Ժ Ա Ն Ի Ն

Իր. Գ. ՏՈՒԹԻՆ

(Եսր. Եսիտորդ քիւեհ ես վերջ)

Իրադիտութեան լաւ դաս մը տալու համար, պէտք է, կ'ըսեմք, հետեւիլ այն կարգին, յորում մանկան գաղափարներն իրարու կը յաջորդեն։ Ահա ստիկ այս կարգը, երբ այնպիսի առարկայ մը ներկայացուի մանկան որ անծանօթ է իրեն։ Նախ և առաջ այդ առարկային գոյնն իր ուշը կը գրաւէ։— Յետոյ նորա ձեւն ինկատի կ'առնու։— Ապա կ'ըսէ քեզ. «Ասով ի՞նչ կ'ընեն»։— Եւ երբ անոր ինչ բանի գործածուիլը սովորի, կսկսի հետաքրքիր լինել թէ ի՞նչ նիւթէ շինուած է այն առարկան, ո՛ւրիշ սկիզբն առած է և ինչպէս յորինուած կամ կերտուած։

Առարկայից գոյնը, ձեւն, գործածութիւնը, նիւթն, սկզբնաւորութիւնը. այս է ահա բնական յաջորդութիւնն և ընթացքն գաղափարաց որք մանկան դիտողութիւններէն կը ծնին։

Իրագիտութիւնը պարտի համապատասխանել այս գաղափարաց՝ միեւնոյն կարգաւ որ կը յաջորդեն միմեանց։

Այլ սակայն երբ աշակերտը շուտ մը խել մը առարկայից նախնական գաղափարներն կ'ստանայ, այլ ևս հարեանցի աչօք կը նայի առարկայի մը մէկ քանի մասնաւորութեանցը վրայ, և ուշի ուշով կուզէ ուսնիլ առարկային այն յատկութիւնը միայն որ ամենէն շատ իր ունի է գրաւած։ Այսպէս երբ մանկան ցոյց կուտաս հասուն հասկ մը, նորա ուշադրութիւնը չպիտի սեւեռուի միայն գոյնին վրայ, որ այլ եւս նոր բան մը չէ անոր համար։ Կամ հաւնտին ի՞նչ բանի սահմանուած լինելը և կամ նորա աճեցուն ազգի ազգի երևոյթներն իր ուշադրութեան նիւթ ընելու համար, այլ կ'անցնի առարկային ուրիշ վիճակներուն կամ կեր-

պերուն: Համապատասխանաբար աշխարհին ետեւէն երթալու է, և սխալ մ'ըրած կը լինիմք եթէ մանկան միտքը սանձահարեմք մի այնպիսի կէտի վրայ որ արդէն ներկայացած է իր մտքին:

Խօսակցութիւնը Իրագիտութեան բնական ձեւըն է: Այս ձեւով դիւրին կ'ըլլայ մեզ ճանչնալ այն ուղղութիւնը զոր աշխարհին մտածութիւնները կստանան: ասկէ դատ իրենց պատասխանները վարժապետին կ'ազդեն այն հնարները որք դասը յառաջ տանելու համար հարկաւոր են նմա: ո՛չ մի նեղութիւն և ո՛չ մի վիշտ կ'զգայ մարդ այսպիսի դասեր տալու ատեն: Տղան համարձակապէս յօգուտ իւր կը գործածէ այն արտօնութիւնը որ իրեն տրուած է, և ուսուցիչն ալ, վստահ իր ընթացքին վրայ, ապահովութեամբ իր նպատակին կը հասնի:

Այսու ամենայնիւ պահանջելու չեմք որ տղայք ամենայնիւ, իւրեանց կարողութենէ վեր համակերպին մեզ: Ուսուցիչ մը շատ քիչ անգամ կարող կը լինի իր աշխարհաց ընդհանուրին ուշը յինքն գրաւել: Իրաւ է որ մանուկ ունկնդիրը ազէկ տրուած Իրագիտութեան դաս մը միշտ հաւաքական ուշադրութեամբ մը մտիկ կ'ընեն: ալ այս փոքրիկ զուխներէն շատերն իրենց թաքթափանաց վայրկեաններն ալ ունին: մերթ ընդ մերթ ուսուցիչն անօգուտ խօսքեր կ'ըսեն: երբեմն ալ լինքզինքը զսպելու անկարող տղայ մը բոլորովին կը դադրի դասն ունկնդրելէ: Ուստի առաջուց այնպէս մը պատրաստեցէք ձեր աշխարհներն որ չ'ընդմիջեն զձեզ, և դուք մի բարկանաք երբ անոնք կը մոռնան ձեր պատուէրը, դասն ամբողջին համար շարունակեցէք, այսու անուշադրութեան վայրկեանը կ'անցնի: Հոս զարմանալի, այլ աղացուցեալ բան մը կը զարնէ մեր աչքին: անուշադիր տղան, հակառակ երեւոյթից, օգուտ կը քաղէ տրուած դասէն:

Բայց եթէ դասարանն ամբողջ խոնջեալ, անտարբեր ու անմտադիր կը թուի, դիտցէ՛ք որ ձերն է յանցանքը, յայնժամ վերջ տուէ՛ք դասերն, կամ տարբեր ընթացքով մը շարունակեցէ՛ք: Բազում միջոցներ կան դասն ալլաղան ձեւերու տակ յառաջ բերելու: Ազդու ասացուածք մը, անծանօթ կամ հաճելի առարկայի մը երեւուածք, սիրուն մանրամասն մը ձեր ունկնդրաց ուշը կը զարթուցանէ, և գտած ճարտար հնարքնուդ օգնութեամբ աշխարհաց միտքը կը մնան այն կարեւոր ծանօթութիւնները, զորս պահ մ'առաջ մտիկ ընելու կը վարանէին:

Կարեւոր է գիտնալ թէ՛ աշակերտը տրուած դասը հասկցած են թէ ոչ: վարժապետք իբր 'ի հայելոյ կրնան դիտել զայս տղոց այն յողորդը

կերպարանաց վրայ որ ընդհանրապէս յայտանշանն է մանկական սրտին ու մտքին: Եթէ աշխարհը տրուած դասը չեն հասկցած, պէտք է դասին նիւթը քանի մը ձեւերու տակ յառաջ բերել, անոր իւրաքանչիւր կէտերուն վրայ բացատրութիւն տալ, վերջապէս, ազէկ է որ ամեն դաս վերջանայ կարգ մը շահաւէտ հարցումներով որք պէտք է աշխարհին զուարճալի լինելու եղանակաւ մ'առաջարկուած ըլլան:

Այս հարցումները պէտք է երբեմն առհասարակ աշխարհաց, երբեմն ամենէն խելացի աշխարհին ուղղութիւն: երբեմն ալ ընդհակառակն: այն աշխարհին որ վայրկեան մի և եթէ անուշադիր է դասին, սորա վարժուելը ու չփոթը օգտաւէտ խրատ մը կը լինի ունկնդրաց:

Հաւաստի եմք որ ուսուցիչը առաջին դժուարութեանց յաղթելէ և ուսուցման այսպիսի եղանակի մը սովորելէ ետք այնպէս մը պիտի յարեն սմա և այնչափ պիտի յաջողին սովաւ, որ հին եղանակներն վերսկսել անկարելի պիտի թուի իրենց:

Գալով նիւթերու ընտրութեանց:

Ինչ որ ալ ըլլայ Իրագիտութեան մը նիւթը, եթէ ճարտարութեամբ յառաջ բերուելու ըլլայ, շահաւէտ է մշտ, սակայն պէտք չէ մոռնալ որ երբ ուսուցման մեթոտիկ հնարքներէն համարուած դաս մը կը տրուի, խիստ հարկաւոր է ընտրել այնպիսի նիւթեր որք յարմար լինին այդ դասերը ուսման ամբողջութեանը շարայարել:

Իրագիտութեան դասեր ոչ միայն դասարանի մէջ կարելի է տալ, այլ նաև զբօսանքի ատեն իսկ, այն պահուն յորում տղայ մը, մի ու է առարկայի վրայ քանի մը խօսք ըսելու առիթը կուտայ վարժապետին: Այս կարճատև և վեր ի վերոյ խօսակցութիւնը, հակառակ իր համառօտութեանը կրնայ Իրագիտութեան դասի մը չափ օգուտ ընծայել տղուն:

Շրջագայութեան ատեն այսպիսի բազում առիթներ ստեղծ կը ներկայանան մեզ: Ահա ծառի մը տերեւ զոր հովը կը թռցնէ: յերկիր պիտի ինայ, իր փշուրներով հողը պարարել և այսու բուսական կեանքը գերակսիլ, ասի կըրնամք յառաջ բերել իբր օրինակ այն կարգ մը կերպարանափոխութեանց որք բնութեան մէջ մահու և կենաց միմեանց փոփոխակի յաջորդութենէն երևան կուգան: (Այս գաղափարը, թէ եւ խորիմաստ, անհասկանալի չ'մնար տղուն, եթէ պէտք եղած կերպիւ բացատրուի): Ահաւաստիք քարահասներ, բոնք թէ քարեր կը հանուին այս քարահասներէն և այդ քարերով կը շինուին տուներ: Աւաստի փոքրիկ առուակ մը, որով կուտամք, առաջ, գետի, լճի գաղափարները: Զրին

երեսէն վեր բարձրացած մի քար՝ կղզիի մը դա-
ղափարը կուտայ։ Հողի այս փոքրիկ լեզուն թե-
րակղզի մ'է։ Ահա երկու առուակներու «խառ-
նարան»ը։ Հոն, հողի սա աղեղնածեւ հատուածը
որուն մէջ ջուրն կը յառաջանայ, ծոց մը կը կազ-
մէ։ Հողի այս վերջաւորութիւնը փոքրիկ դիւլիս
մ'է։ Բլրակաց սա շարքը մերձաւոր մեծութեամբ
լերանց շղթայ մ'է։ Ասի ճահիճ մ'է որ առիթ
կուտայ բացատրել մնայուն, նեխեալ, և մլասա-
բեր ջուրը։ սմա յարակից անտեղի չէ տալ մա-
քուր օդի դաղափարը և ըսել թէ առողջ ապրե-
լու համար մաքուր օդի պէտք ունիմք և այլն։
Ծառոց և տնկոց ինչ անհուն ալլաղանութիւն,
կարծես ամեն ինչ մի կենդանի բնագիւղն կ'ընծայեն
խօսակցութեան մը, որ դատ մը պիտի լինի, թէ և
ալլակերպ այլ ոչ նուազ օգտաւետ։ Երբ չըջա-
գայութեան ատեն չէնք մը կը պատահիք, դի-
տել առէք աշկերտաց թէ այդ չէնք ունի՞ թէ
ոչ, պատշաճ ձեւն ու յօրինուածը ինչ բանի որ
ինքը սահմանեալ է։ պատմական հարեանցի տե-
տութիւն մ'ըրէք անոնց շինութեան արհեստին
վրայօք, վայրենւոյն հիւղակէն սկսեցէք և բերէք
զինք մինչ մեր օրերը տեսնուած հոյակապ շին-
ուածներ։ Այս ամենը հինգ վայրկեանի գործ է և
այս վայրկեանները վատնուած չեն ոչ աշկերտաց
և ոչ ուսուցչին համար։

Վերջապէս վերցնեմք աչքերնիս, դիտեմք մի
անգամ ձգն կայոյա, առերևոյթ կամար երկնից,
ահա ամպերը, որչա՞փ թեթեւընթաց են։ որպի-
սի՞ փափուկ երանգ։ Այս ամպերը յերկրէ բարձ-
րացած շողփներ են, այս առթիւ բացատրեցէք
մառախուղ, անձրեւ, մրրիկ, որոտումն ու կայ-
ծակ։

Հովը կը մղէ բարձրաբերձ ամպերը, այս առ-
թիւ՝ ևս բացատրեցէք հովին արագութիւնը։ փո-
թորիկ, թաթառ, նաւաբեկութիւնք։ Ահա արեն
շողշողուն յորմէ վտակօրէն կը հոսին ջերմութիւն
և լոյս, բացատրեցէք ջերմութեան կենաց վրայ
ունեցած ազդեցութիւնը։ անհաւասար բաղխումն
ջերմութեան բոտ կլիմայից ցերեկ և գիշեր, բե-
ւեռային երկայն ցերեկներ և երկայն գիշերներ։
բեւեռային սառոյցք։

Եւ հիմայ ահա արեւը մարը կը մոնէ, ամպերը
պաճուճուած են նուրբ կերպիւ իրար խառնուած
գոյներով որք երանգի ամեն աստիճանները կը
ցուցնեն իրենց վրայ։ Յուշուցէք տղուն այս մե-
ծաշուք փառաւորութիւնն և այնպէս մը բացատ-
րեցէք նմա շքեղութիւնքն այս տեսարանին, որ
նա իւրովի սքանչանայ։ Յետոյ թող անուններն
տայ նախնական և բաղադրեալ գոյներու, թող
սովորի չչփոթել այլ ևս բուն լոկ գոյնը գունա-
ւորեալ և գունաւորող մարմնոց հետ, որք «ներկ»

անուան տակ կը գործածուին ներկելու և գունա-
ւորելու։

Եթէ ձեր սաները, զորս արդէն բաւական մեծ
կ'ենթադրեմք, ձեզ հետ՝ գիշերուայ երկնից փա-
ռաւոր տեսարանին առջև դնուին, տեսարան
այնչափ աննշմար մնացած կամ մերթ այնչափ
պաղ արեամբ նկատուած մի կորսնցունէք
այսպիսի մի պատեհութիւն, այս շքեղութեանցն
հանդէպ, արթնցուցէք նոցա միտքը, խօսեցէք նո-
ցա թէ այս մեծ երկիրը որուն վրայ կը բնակին,
դնդաձև է, արեւակը բաղդատեցէք երկրիս հետ,
իրենց ըմբռման չափով ծանօթացուցէք զիրենք
օդին, ջրին, ջերմութեան, երկրաբանութեան,
այլ և այլ բնական երևութից, որոնցմով ճոխաց-
եալ աշակերտը աւելի հեշտիւ պիտի ուսանի ու-
սումնարանաց մէջ տրուած միւս ուսումները։ Ու-
սուցիչը յողնութիւն և ձանձրոյթ չը պիտի զգայ,
ամենայն դիւրութեամբ պիտի բարձրացնէ այն
չէնքը, որոյ հիմունք խախուտ չեն այլ հաստա-
տուն։

Ն. ՊՕՂԱՍԵԱՆ

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Զօրահանդէսն ի Դահլիքէ, ի պատիւ Դահա-
ժառանգ Իշխանին Անգլիոյ, տեղի ունեցաւ ի
նեղկայութեան խուռն բաղմութեան պաշտօնական
մարմնոց և բնիկ և օտարազգի ժողովուրդեան։

Զօրահանդէսն սկսելէ ետքը, Կալլէսի Իշխանը
բան մ'ըսաւ Խոիվին, և ծանոյց անգլիական հրա-
մատար Սըր Ջ. Տորմէր զօրավարին թէ ինք ան-
ձամբ պիտի վարէ անգլ. զօրաց հրամանատարու-
թիւնը զօրահանդիսի միջոցին։ Իշխանն, որ բրի-
տանեան Մարէշալի համազգեստն հագած էր, զօ-
րաց դիւլին անցնելով սուրը քաշեց, և բարձրա-
ձայն հրամայեց որ զօրահանդիսի կարգաւ յառաջ
խաղան։ Ետոյ բովանդակ գիծն առաջնորդեց դը-
րօշներուն առջև, և Խոիվին առջև կանգ առ-
նելով, սրով ողջունեց զՆ. Բարձրութիւն, մինչ
զինուորական նուագարանք եգիպտական քայլեր-
դը կը հնչեցնէին։ Խոիվն յուզեալ յառաջ անցաւ
դէպ ի Կալլէսի Իշխանն, և առ ինքն եղած յար-
գանաց այս ցոյցին համար երախտադիտութիւն
յայտնեց։ Խոիվն և Իշխանը սիրազեղմամբ թոթ-
ուեցին իրարու ձեռքերն, ի ջերմ ծափահարու-
թիւն դիտող բաղմութեան։

Կալլէսի Իշխանն Աթէնք վերադարձաւ։

—Գերմանիոյ Կայսրը «Կարմիր Արծալ» պատ-

ուանչանին առաջին աստիճանը նուիրած է Մովսիսին նախարար Հասան փաշայի:

Պ. Տը Բատովիձ անձամբ Ն. Վսեմութեան յանձնեց այդ պատուանշանը:

Ն. Վեհափառութիւն «Կարմիր Արծուոյ» պատուանշանի չորրորդ աստիճանը նուիրած է գերմանական հիւանդանոցի առաջին վիրաբոյժ Տօքթ. Գամպուրցի:

Կայսրուհին և «Կարմիր Արծուոյ» պատուանշանի այլ և այլ աստիճանները նուիրած է այն բարձրաստիճան անձանց և թիկնապահաց, որք իւր տրամադրութեան ներքեւ դրուած էին ի Կ. Պօլիս:

Գերմանիոյ կայսրը «Կարմիր Արծուոյ» պատուանշանի առաջին աստիճանը նուիրած է նախորդ Մեծ-Եպարքոս Սայիտ փաշայի:

«Բրուսիական Թագ» պատուանշանի երկրորդ աստիճանը՝ Մէհմէտ փաշայի, հրամանատար ծովային Սիլահէնտազ ու ջրհանկեր զօրաց, և Վեհ. Սուլթանի Թիւթիւնճիւ Պաշը Ալի պէյի:

«Կարմիր Արծուոյ» երկրորդ աստիճանը՝ կայս. թիկնապահ Միւրիվա Իզդէթ փաշայի, թու վախճանեալ Ֆուատ փաշայի:

—Կոմս Հէրպէրթ Պիլմարք, Կ. Պոլսէ մեկնելով, Մաճառաց սիրուն մայրաքաղաքը դնաց, և մաճառ. ազգին երեւելի ներկայացուցաց հետ խորհրդակցեցաւ, ճաշեց և զուարճացաւ: Մասնաւորապէս տեսակցեցաւ Պ. Թիւթայի հետ, ազգային պաշտպանութեան նախարար Պ. Ֆէյէրվարի հետ, Կոմս Յուլիուս Անտրաշի հետ և այլ մաճառ. զինուորականաց և քաղաքական մարդոց հետ, որոց ի պատիւ հացկերոյթ մը ուռաւ Փէշթայի գերմանական ընդհանուր հիւպատոս Պ. Ֆոն Փլէսէն, Կոմս Հէրպէրթ ապա շարունակեց իւր ուղեւորութիւն դէպ ի Վիէննա և ի Պերլին:

—Վիէննա, 10.— Կոմս Հէրպէրթ Պիլմարք Փէշթայէ աստ հասաւ, և գերմանական դեսպանատունն իջաւ: Երկար խորհրդակցութիւն մ'ուներցաւ Քալնոքի Կոմսին հետ, և յետոյ քաղաքական դիւանապետ Պ. Սէօկէնեի-Մարիչի հետ: Ի պատիւ Կոմսին հացկերոյթ տրուեցաւ գերմանական դեսպանատան մէջ, որուն ներկայ էին Կոմս Քալնոքի, ելմական նախարար պառն Ֆոն Քալլայ, և այլք: Երեկոյին Կոմս Հէրպէրթ ի Պերլին մեկնեցաւ: Կայսրանին մէջ Ֆրանս-Ֆերտինանտ արհիւքսին պատահեցաւ, և երկար խօսակցութիւն մ'ունեցաւ:

—Լոնտոն, 10 նոյմ.— Նորընտիր Լորտ-Քաղաքապետին հաստատման ատրեկան խնճոքին մէջ, Լորտ Սալզպրիի, ի պատիւ անգլիական նախարարութեան առաջարկեալ բաժակին ի պատասխան, բանախօսութիւն մ'ընելով, յայտարար-

րեց թէ յեւրոպա տեղի ունեցան կարեւոր դէպքեր որք խաղաղութեան ամրապնդման կը նպաստեն, և թէ Եւրոպիոյ Վեհապետաց ջանքերն ևս ի նպաստ խաղաղութեան են: և հետեւապէս քաղաքական ծանրաչափը կը բարձրանայ խաղաղաւետ ուղղութեամբ:

—«Սղանտարտ» Պերլինի թղթակիցն ապա հով աղբիւրէ առնելով կը ծանուցանէ թէ այն տեսակցութեանց մէջ որք տեղի ունեցած են Վեհ. Սուլթանին և Վիլհէլմ Կայսեր, ինչպէս նաև անոնց Արտաքին գործոց նախարարներուն միջև, ո՛չ մէկ դաշնագիր կնքուած կամ համաձայնութիւն գոյացած է: Խօսակցութիւնը դարձած են այն բարեւոյց յարաբերութեանց վրայ որք կան երկուց երկրաց միջեւ և զորս պահպանել որոշած են երկու վեհապետք միջազգային դաշնադրոց հետ:

—Կիրակի օրն Առողջապահական վարչութեան հասած հեռագիրք կը ծանուցանեն թէ քրդերան երեւան ելած է ի Մուսուլ, և թէ տալիսին կը ճարակի ի Քիրմանշահ (պարսկական սահմանագիւղն) ինչպէս նաև պարսկական ուրիշ դաւառաց մէջ:

—Չինու Կայսրութիւնը բաւական քաղաքակրթեալ է կանոնաւոր մարդահամար կատարելու և արդիւնքն հրատարակելու համար: Ի Փէլքին «Դիւղին Տետրակի» մը հրատարակեցաւ, յորմէ կը տեղեկանանք թէ Չինու բազմամարդութիւնն եւրոպացի աշխարհագրերու կարծածէն 10) միլիոն պակաս է: Յարդ ընդունուած կարծիք մ'էր թէ Չին 400 միլիոնէ աւելի բնակիչ ունի, մինչ այս չինական պաշտօնագրէ կ'իմանանք թէ 1887ին Չինացիք 302088114 էին, 1888ին 303 միլիոն 241,969, այսինքն մէկ տարւոյ մէջ մէկ միլիոնէ աւելի աճում տեղի ունեցած է:

—Լոնտոն, 11.— Լրագիրք գոհունակութիւն կը յայտենն Լորտ Սալզպրիի բնախօսութեան առթիւ: «Թայմը» կ'ըսէ թէ ցորչալի Անգլիա զօրութիւն ունենայ, թոյլ չպիտի տայ որ Միջերկրականի մէջ իրաց վիճակն հիմն ի վեր փոփոխի, կամ Խռալիս փճանայ իբրեւ ծովային Տէրութիւն: (Այսինքն՝ եթէ Ֆրանսա Խռալիոյ վրայ յարձակի, Անգլիա իւր նաւատորմով պիտի պաշտպանէ զԽռալիս):

—Հինդչարթի, առաւօտուն, Վիլհէլմ Կայսրը Ֆրանս Եղեթի Կայսեր հետ տեսակցեցաւ յինքն պըրուք: Գերման վեհապետն երեքշաբթի օր ի Մոնցա՝ Ումպէրթօ Թադաւորին հետ տեսակցեցաւ:

—Միլան Թագաւոր Պելլրատ հասնելուն, կայսրանին մէջ իրեն ընդառաջ ելան իւր որդին, խնամակալը և նախարարք: Հայր և որդի քանիցս ողջագուրեցին զերար:

—Պերինի օսմանեան դեպքան թէ՛վիդ փաշայի Վեդիրութեան ատորմանը վաւերացնող կայս. Մէնչուրի բնթերըումն, այսօր տեղի ունենեցաւ Արմաթին գործոց նախարար Սայիտ փաշայի տպարանին մէջ ի նշան թաշ. Մէնչուրը տալաւ Վեհ. Սուլթանի Սենեկապետներէն Էփին պէյ:

—Երեքշաբթի օր, միջօրէին, Պոլսոյ գեղարուեստից վարժարանին մէջ տեղի ունեցաւ ի տես դրուած պատկերներուն մրցումն (CONCOURS) ի ներկայութեան վարժարանին տնօրէն Համաթի պէյի, ներքին տնօրէն Երուանդ Ոսկան Էփէնտիի և զըլ խաւոր ոտուցչաց:

Ճարտարապետական ճիւղին բարձրագոյն դասէն առաջին մրցանակն ստացան Լեւոն Էփէնտի Զարփճեան և Պողոս Էփ. Ոսկան, երկրորդ մրցանակի առաջինն ստացաւ Ֆէյդի պէյ, և երկրորդը Պ. Բէրիքլէս Փօթիատիս և Պ. Ռօզօլաթօ, Նոյն ճիւղին երկրորդ դասէն առաջին մրցանակ ստացաւ Սենեքերիմ Էփ. Աստարճեան, երկրորդ մրցանակ Պ. Վաքայօրուլօ և երրորդ մրցանակ Պ. Անթուան Թէտէսքի և Յակոբ Էփ. Գեորգեան: Երրորդ դասէն՝ երկրորդ մրցանակ ստացաւ միայն Կարապետ Էփ. Էթմէքճեան:

Իւզաների ճիւղին բարձրագոյն դասէն առաջին մրցանակ՝ Երուանդ Էփ. Տէմիրճեան, երկրորդ՝ Պետրոս Էփ. Ոսկան, Օննիկ Էփ. Գայրպճեան, և Սապրի դէյ. «Գարա Գալէմի» բարձրագոյն կարգէն առաջին մրցանակ Գարպօնիտէս Էփ. Րիֆաթ Էփ. և Հիւսնի Էփէնտի: Նոյն ճիւղին երկրորդ դասէն առաջին մրցանակ Հալիտ Էփ. երկրորդ մրցանակ, Պ. Տիմիդրի Միլիօս և Սէյահէտտին Էփէնտի: Երրորդ դասէն՝ առաջին մրցանակ Հրանդ Էփ. Կիւմիւշեան, Սարգիս Էփ. Ուզունեան, Մարտիրոս Էփ. Սուլուեան և Համաթի Էփէնտի:

Նախապատրաստական դասէն առաջին մրցանակ՝ Պ. Ստափրօ Քոանթօրուլօ, երկրորդ մրցանակ Բ. Ասլանեան Էփ. Զիա Էփէնտի, Կոպէրնիկ Էփ. Պէնիլեան, Մետրոպ Էփ. Սարգիսեան:

Արձանագործութեան ճիւղին բարձրագոյն դասէն առաջին մրցանակն ստացաւ Իհսան Էփ. երկրորդ մրցանակը՝ առաջինն ստացաւ Յակոբ Էփէնտի Արապեան և երրորդն՝ Հազգը Էփէնտի:

—Առաջին մզկիթն որ կառուցուած է յԱնգլիա, բացուած է այժմ ի Սէյպլըրի, Լոնտոնի մօտ: Այդ մզկիթ մասն կը կազմէ այն շէնքերուն որոցմէ բաղկացեալ է արեւելցի ազնուականաց զաւակներուն կրթութեան յատկացեալ Կաճառը: Մզկիթը կառուցուած է արեւելեան ոճով, պէտք եղած ամեն յարակից մասերով. մզկիթին ուղղութիւնը ճիշդ է, այնպէս որ անոնք որ կը համախմբուին անդ. աղօթելու համար, երեսներն դէպի Մէքքէ կը դարձունեն: Այս մզկիթ բացուած է

իւրա՛ աշակերտաց և այն անձանց համար որք կ'այցելեն Կաճառն որ 1884ին հաստատուած է արեւելեան ուսմանց նպատակու և թոյլ տալու համար արեւելցոց՝ անգլիական կրթութիւն մը ստանալ առանց իրենց կրօնի զգացմանց մէջ փաստելու: Յիշեալ մզկիթը կառուցուած է իբր աղթատեղի մը, ուստի զբօսաշրջիկք այն պայմաններով կ'ընդունուին անդ, որով կ'ընդունուին իսլամական երկիրներու մզկիթներուն մէջ:

—Երեքշաբթի դիշերուան փոթորիկը բաւական փաստեր պատճառած է թէ՛ ծովու և թէ՛ ցամաքի վրայ:

Նոյն գիշերը Նուրի Օսմանիյէ մզկիթին մինանարէներէ միոյն վերը մասը փլած և շատրուանին վրայ ինկած է առանց սակայն փաստ պատճառելու:

Ի Պոլիս Էսկի Զապլիյէի մօտ Մէյտանճըղ անուն տեղը բարձր պատ մը փլչելով փլատակաց ներքեւ մնացած է խրճիթ մը յօրում կը բնակէին Ալի անուն մարդ մը, կինն և վեցամեայ տղան: Ոստիկանք վրայ հասնելով Ալիի և տղուն զիակը դուրս հանած են, իսկ կինն, որոյ մէկ ոտըրը կոտրած էր, հիւանդանոց փոխադրուած է:

Իտալական շոգենաւ մը, որ Սեւ ծովու նեղուցէն դուրս ելած էր, չկրնալով դիմադրել ալեաց սաստկութեան, մեծ գոռարութեամբ ետ դարձած է: Նախպէս 8-10ի չափ շոգենաւներ չը կրնալով Սեւ ծովու նեղուցէն դուրս ելլել, Պէօյիւքտէրէի ու Պէյքօզի առջեւ սպասած են երեսուն և վեց ժամու չափ և երէկ հազիւ կրցած են մեկնիլ:

Սկիւտար Գարաճա Ահմէտի չըջակայ գերեզմանատանց մէջ բազմաթիւ նոճիներ արմատախիլ եղած են: Վոսիորի գլխերու բարձանց վրայ ևս պատեր ևն. փլած են:

Եւնի գիւղի և Թարապիոյ քարափներն, որք հիւսիսային հողմին դէմ կը գտնուին, մեծապէս փնտրուած են, զի ալիքները մեծ փոսեր բացած են այդ քարափներուն վրայ:

Թարապիոյ քարափէն անցող Քաթէրինա անուն կին մը, որ Պ. Զալիֆիի տան մէջ լուսադարբութիւն կ'ընէր, հոգուն սաստկութեանէն և ալիքներէն քշուելով ծովն ինկած և խեղդուած է:

—Լոնտոնի լրագրաց միոյն մէջ հրատարակեալ ինչ ինչ տեղեկութեանց վրայ Արաքին գործոց նախարարութիւնը Մուսա պէյի գործին վրայ տեղեկութիւններ ուղարկած է Դատական նախարարութեանէն, որ հետեւեալ պատասխանը տուած է:

«Տէյի Նիւզ» լրագիրը թէ և կը պնդէ ոչ դատարանք Մուսա պէյի անպարտութիւնն որոշած են, սակայն այս լուր բոլորովին անհիմն է: Դեռ

աւարտած չեն Մուսա պէյի դաւին առթիւ կատարուած քննութիւնը:

«Կառավարութիւնն պիտի հրատարակէ եղած քննութիւններն որպէս զի այս դատին մէջ մասնակցութիւն ունեցող անձինք կատարելապէս գրեւորապէս այս դործին համար տրուելիք որոշումը»:

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒԻՆՆԵՐ

Կտուց անապատի վանահայր Արթ. Յովհաննէս վարդապետ Մաթակունի հիւանդութեան պատճառաւ հրաժարական տուած լինելով, Ազգ. վարչութեան որոշմամբ վանահայր կարգեցաւ Արթ. Ստեփան վարդապետ Աղազարեան:

Եկեղեցական Համագումար ժողովոյ կողմէ կարգեալ Յանձնաժողովն երկուշաբթի օր Պատրիարքարան գումարուելով երկարօրէն խորհրդակցեցաւ իւր պատրաստելիք տեղեկագրին վրայ: Այս պատճառաւ Կրօն. ժողովոյ նիստը տեղի չունեցաւ:

Կարնոյ Գաւառական Ընդհանուր ժողովոյ կողմէ Պատրիարքարան հասած հեռագիրը մէկ օր ծանուցանէ թէ Պատրիարքական Փոխանորդ Գեր. Տ. Գէորգ Ծ. վարդապետ Իւթիւճեան «միաձայնութեամբ» Առաջնորդ ընտրուած է Կարնոյ, Նոյնիմաստ հեռագիր մ'ալ ուղղուած է առ Ն. Գերապատուութիւն:

Գոհութեամբ կը հրատարակեմք այս լուրը և շնորհաւորելով զԳեր. Գէորգ վարդապետ, կը յուսամք թէ սոյն պաշտօնին մէջ ևս պիտի փայլեցնէ իւր յաջողակութիւնն ու արժանաւորութիւնը, բարեմասնութիւններ զորս յանձին փայլեցուց իւր Պատրիարքական Փոխանորդի եռամեայ պաշտօնավարութեան մէջ:

Մայր Եկեղեցւոյ առժամեայ Թաղ. Խորհուրդը այս երկրորդ անգամ հրաժարական մատուցանելով Ազգ. վարչութեան խնդրած էր որ նորոգ ընտրութեան հրահանգ տրուի: Սակայն Ազգային վարչութիւնը մերժելով Թաղ. Խորհրդոյ հրաժարականը յորդորեւ է որ իւր պաշտօնը շարունակէ ցնոր տնօրէնութիւն:

Ազգ. Երեսփոխան Տրդատ Էֆ. Փափագեան

յետ երկարատե հիւանդութեան իւր մահկանացուն կնքելով, յուղարկւորութիւնը կատարեցաւ ուրբաթ օր վայելուչ հանգիսիս Իւսկիւտար Ս. Կարապետ եկեղեցւոյ մէջ:

Հանգուցեալը իւր ազգային պաշտօնավարութեան մէջ լուին սակայն խոհուն և լուրջ մի աշխատաւոր հանգիսացած էր և իրաւամբ կը վայելէր շատերուն սէրն ու համարում:

Քաղ. ժողովոյ Յանձնաժողովն ինչպէս նաև Տնտեսական Խորհուրդը չորեքշաբթի օր իրենց սորական նիստերն ըրին ի Ղալաթիա:

Խառն ժողովն ալ ուրբաթ օր (երէկ) նիստ ըրաւ ի Ղալաթիա ընդ նախագահութեամբ Ամեն. Ս. Պատրիարք Հօր և հետեւեալ տնօրէնութիւններն ըրաւ:

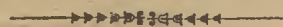
Ժողովը վերստին նկատողութեան առաւ Եղիպտոսի Առաջնորդ Իզմիրեան Գեր. Մատթէոս Ս. Եպիսկոպոսի հրաժարականի խնդիրը և գոհութեամբ լսելով Ս. Պատրիարքէն թէ Ն. Գերապատուութիւնը վերջապէս յանձն առած է վերադառնալ Եղիպտոս, չկարենալով դիմադրել Ազգային վարչութեան փափաքանաց և Եղիպտոսեան ազգայնոց թախանձանաց, որոշեց Ն. Սրբազնութեան դէմ մի քանի անձանց կողմէ եղած ցոյցերը իբրև դատապարտելի և անտեղի արձանագրել:

Ժողովը ուշադրութեան առաւ Սերաստիոյ Առաջնորդ Գեր. Պեարոս Եպիսկոպոսի հրաժարականի խնդիրը, և նկատելով որ սոյն հրաժարման պատճառ եղած է մի քանի մասնաւոր անձանց ինչ ինչ վարմունքը, որոշեց չընդունել Պեարոս Եպիսկոպոսի հրաժարականը և զրել տեղւոյն ազգային վարչութեան որպէս զի այդ անձանց նրկատմամբ հարկ եղածը տնօրինէ:

Նոյնպէս չընդունեց Բալուի Առաջնորդ Տիվրիկեան Արթ. Թէոդորոս վարդապետի հրաժարականը, նկատելով որ հրաժարման տեղի տուող պատճառք արդէն բարձուած են:

Որոշեց յաջորդ նստին պատրաստել Մշոյ առաջնորդական ընտրելեաց ցանկը:

Կտակաց Հողարարձութեան անդամք հրաժարած լինելով, չընդունեց նոյա հրաժարականը:

Ի Լ Ա Ն

Սուրբան Սելիմ տէրի ֆէհնի մուղղիներն թա-
րագոր առաջնորդող զէման օրուայ մէջհուր միւթէվ ֆա
հօճա Իսղանք չըրաղը միւթէվէֆա էլմաս ֆառէթառը
իմարաթը իլէ մէշխուլ հօճա Ռսիանըն չըրաղը Սիւլէյ-
ման էֆ. Իստանպուլտա Սալմըլար խանըն իւթ գա-
թընտա 17 նօմէրաղու օտաւտա րազար վէ ճուճաւա կիւն-
լէրալն մատաւա հէր կիւն հէր քէսին իգտիտարը նիս-
պէթինտէ էհվն ֆիյաթ իլէ թամպուր վէ նէյ տէրալէ-
րի վէրէճէք:

Ֆէհնի մուղղիներն էնտաղէի մէսապէսինտէ իշպու
թամպուր տէրալի միւթէվէֆա հօճա Իսղանք բարմաղը
վէ մըզրապընըն այնը օլարադ օրթատա չալընան թամ-
պուրար կիպի սաղ եախօտ պուլկարի եօլը օլմայըպ
թամպուր տէնիլէն իշպու սաղ քէմանտան վէ նէյտէն
այէա վէ Սիւլէյման էֆէնտինն չալտըղը գայտէ իւզրէ
չալընարըղը հալտէ հէր պիւր նաղմէի թէրէնիւմ իտէր
կիպի թանէ թանէ սէօլէթմէլտէ վէ տէրալ վէրտիլի
բէշրէֆէր վէ սէմայիլէր այնը իլէ միւթէվէֆա հօճա
Իսղանք չալտըղը թամպուրտա վէ եօլտնտա տըր:

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԶԵՍԱՐԱՆ

ԳՈՒՇԱԿՈՒԹԻՒՆ 1890 ՏԱՐԻՈՅ

Հանգերձ գուարնալի վիճակացոյնով

Ի նպաստ Խաղիւղի Գալֆաեան Որբանոցի,
կը վաճառի սոյն զուարճալի գրքոյկը ի գին 40
փարայ բոլոր գրավաճառաց քով:

ՊԱՐԶ ՕՐԱՅՈՅ

1890 ԹՈՒԱԿԱՆԻՆ ԲՐԻՍՏՈՍԻ

Սեփհականութիւն

Ս. Փրկչի Ազգային Հիւանդանոցի

Տպագրութիւն

Գ. ՊԱՂՏԱՍԻՆԱՆ (ԱՐԱՄԵԱՆ)

Գին 40 փարայ

Կը գանուի Ազգ. Հիւանդանոցի Հոգաբար-
ձութեան գրասենեակը, Կ. Պօլիս Մեծ-Նոր-Խան
թիւ 48, 49, 50 և բոլոր գրավաճառաց քով:

Հիւանդանոցի Հոգաբարձութեան կնիքը չը
կըող օրինակներն վաւերական չեն:

Սոյն Ֆուանսուհայ Գրպանի Բառարանս հակառակ
իւր փոքր ծաւալին ու համեստ դնոյն՝ կը պարունակէ
գրեթէ մեծ բառագրոց չափ բառ եւ ոճ: Ընձուկ իջու-
ցի մէջ հեղինակն յաջողած է յաճախ զետեղել աշխար-
հաբար բառերուն եւ ոճերուն քով՝ գրաբար համանիշ-
ներն ալ, որք անհրաժեշտ են մատենագրական գործոց
թարգմանիչներուն: Ի հարկի բառերուն տաճկերէններն
ալ դրուած են, որպէս եւ անկանոն արտասանութիւնք:
Սոյն նիւթական ու րարոյական առաւելութիւններէն
դատ՝ կարեւոր թերի մ'ալ կը ընու Գրպանի Բառագիրքս,
որուն կցուած է պատմական, աշխարհագրական ու դի-
ցարանական անուանց բառարան մը: Բառագիրքսին
վերնագրեալ հատուած մ'ալ՝ ուր համառօտիւ կ'աւան-
դուին բառակազմութեան կանոնք՝ եղական դործ մը կը
կացուցանէ Գրպանի Ֆուանսուհայ Բառագիրքը:

Գինն է միայն 12 դահեկան:

Կազմեալ Անգղիական հաստատուն կազմով

ՆՈՐ ԱՂՕԹԱԳԻՐԲ

ՊԱՂՏԱՍԻՆԱՆ ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Համառօտ եւ փոքրիկ Աղթագիրք մը որ շատ յար-
մարութիւն ունի ընտանեաց համար եկեղեցւոյ մէջ գոր-
ծածելու, եւ կը պարունակէ օրուան ամբողջ աղթե-
րներն:

ՏԵՐ-ԽՄԱՐԱԳԻՐ

Մ. Յ. ՄԵԼԻԻՔԵԱՆ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ — Մ. ՍԱՐԳՍԵԱՆ